

PRİZMA

ÖLKƏ başçısı İlham Əliyev tərəfindən uşaqların hüquqları ilə bağlı kifayət qədər fərman və sərəncamlar imzalanıb. Heydər Əliyev Fondu, o cümlədən Leyla Əliyevanın rəhbərliyi ilə uşaqlarla bağlı çoxlu sayda tədbirlər təşkil olunur. Dövlət səviyyəsində uşaqlar üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirilir, o cümlədən bağçalar tikilir, internet evləri açılır. Eyni zamanda uşaq ədəbiyyatı inkişaf etdirilir, onlar üçün filmlər çəkilir. Bu onu göstərir ki, uşaq və gənclərin mənəvi inkişafında mədəniyyət və incəsənət, bədii ədəbiyyatın, müasir dövrdə xüsusilə, televiziyanın böyük rolu var. Televiziyada nümayiş olunan filmlər, cizgi filmləri, mahnılar, vətənpərvərliklə bağlı proqramlar uşaqların yaddaşında əbədi həkk olunur. Məhz buna görə də televiziyalarda uşaqların mənəvi inkişafına xidmət edəcək verilişlərin təşkilı vacibdir. Müasir dövrdə texnologiyanın sürətlə inkişaf etdiyi bir zamanda uşaqların ziyanlı informasiyaların təsirindən qorunmaq bir qədər çətinləşir.

Mövzu ilə bağlı "Üç nöqtə"yə açıqlama verən təhsil eksperti Kamran Əsədov bildirir ki, heç bir ixtira çapçılıq işi yaranandan bəri, biliklərin yayılmasında kinematografiya, televiziya və internet kimi rol oynamışdır. "Dünyanın ən uzaq və qapalı ərazilərinə biliklərin çatdırılmasında onlardan səmərəli vasitə yoxdur. Çəkiliş və "hərəkət edən şəkillər" in proyeksiyası üçün 1895-ci ildə ilk kinoaparatu ixtira etmiş Lümer qardaşlarının adı, şübhəsiz ki, ehtiramla yad edilməlidir. Bir çox ölkələrdə müəllimlər tarixi hadisələr, elmi problemləri və sosial məsələləri izah etmək üçün ötrü tədris prosesində tele-, kino- və videofilmlərdən geniş istifadə edilir".

Müsahibim deyir ki, uşaqlarımız mədəniyyətin yeni forması olan televiziyanın, internetin mövcudluğu şəraitində dünyaya gəlmiş və böyümüşlər. "Bu onların həyatının ayrılmaz hissəsinə çevrilmiş, ekran qarşısında keçən vaxtların sayı isə əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Valideynlər üçün televiziordan dəyər kimi istifadə etmək kimi şümküldüncü şeydən imtina etmək bəzən çətin olur. Uşaqlar üçün televiziya az qala ən böyük aludəyə çevrilmişdir. Uşaqların monitor qarşısında uzun müddət vaxt

Uşaqların mənəvi inkişafında filmlərin rolu

KAMRAN ƏSƏDOV: "ONLARIN BİR ÇOXU TELEVİZİYAYA MÜNASİBƏTDƏ DƏ TƏTBİQ EDİLƏ BİLƏR"

keçirmələri bəzən bu və ya digər verilişə olan marağdan deyil, yoldaşlarının izlədiyi proqramları nəzərdən qaçırmaq həvəsindən də irəli gəlir. Şübhəsiz, kino və televiziya dünyagörüşün genişlənməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Onun uşaqlara təbiiyləndirici təsir də böyükdür. Onların komaklığı ilə dərk etmə prosesi sürətlənir. Lakin film seçiminə uşaqlar baş-başına buraxılanda, onlar asanlıqla mədəlilik həddini aşır və bu zaman kino və tele filmlər təhsil vermək, dünyagörüşünü genişləndirmək əvəzinə, onlara yalnız ziyan gətirir. Bir çox tədqiqatçılar və təbiiyətçilər əxlaqi baxımdan zərərli olan filmlərə baxmağın "əhəmiyyətini" və onları uşaqların mütaliə və məktəb dərslərindən ayırdığını valideynlərə xəbərdarlıq edirlər".

Kino və televiziyanın uşaqların mənəvi inkişafına göstərdiyi təsirə bağlı danışan K.Əsədov deyir ki, bir sıra natiçələrin kinonun uşaqlara təsirini öyrənmək tədqiqat

işlərinin ümumiləşdirilmələri əsasında: "Onların bir çoxu televiziyaaya münasibətdə də tətbiq edilə bilər. Uşaqlar kinoya çox zaman təvə və ya yoldaşları ilə baxırlar. Ona görə də filmləri onlar öz zövqlərinə uyğun olaraq seçirlər. Əgər valideynlər uşaqların baxdığı filmlərin mövzularına nəzarət etmirsə, onda uşaqlar ya bütün filmlərə fərq qoymadan bir-birinin ardınca baxır, ya da onların mənəvi inkişafına ziyanlı olan filmləri seçirlər. Həmçinin, nəzarətsiz qalmış uşaqlar saatlarla TV və internetə vaxt keçirir, çox vaxt eyni filmə bir neçə dəfə baxırlar. Uzun müddət boğanaq yerə oturmaq, əlbəttə, uşaqların sağlamlığına zərərdir. Bundan başqa, uşaqlar döyüşkən, dedektiv, cəsuslardan, oğnular, cəngavərlərdən və s. bəhs edən filmlərə baxmağa üstünlük verir. Uşaqlar arasında bilik artıran, psixoloji, mənəviyyat mövzusunda filmlərə baxanların sayı çox aşağıdır. Uşaqlara böyük rol tərifindən film seçiminə yardım etməyənə, nə baş verdiyini öyrənmək doktor Sternbuber bu natiçələrə gəlmişdir: Birincisi, əyləndirici filmlər uşaqların həyatı səhni qavranmaya öyrədir; onlar passiv və intellektual baxımdan tənbəl edir. İkincisi, başqalarının davranış və hərəkətlərinin təsirinə güclü moruz qaldığına görə uşaqların şəxsi enerjisi və yarımcı qüvvəsi zəifləyir. Üçüncüsü, cəlbədiçisi və əyləndirici planda olan verilişlərə baxarkən, uşaqlar mümkün qədər az zehni qüvvə sərf edirlər. Bu da onların dərk etmək səviyyəsini aşağı salır, qavramanın kəskinliyini və məntiqi təfəkkür qabiliyyətini azdır. Dördüncüsü, onların xasiyyətində tədricən yalan və niyyətin gizli saxlanmaq üstün gəlməyə başlayır, uşaq mənasız vaxt keçirmək vardişi əldə edir. Beşincisi, mənəvi səviyyəsi aşağı olan filmlər uşağın mənəvi təmənlini dağıdır, onu təcavüzkarlığa öyrədir, onu mənəviyyatsız hərəkətlərə təhrik edir. Al-

tinicisi, bu cür filmlər uşağın sağlamlığına mənfi təsir göstərir, görmə qabiliyyətini aşağı salır, sinir sistemi zəiflədir, müxtəlif cür boğaz-burun xəstəliklərinə həssaslığını artırır".

Təhsil ekspertinin sözlərinə görə, bir çox tədqiqatçılar hesab edir ki, aşağı səviyyəli filmlər mənəviyyatsızlığı çoxsiyyətin qanuni davranışı kimi təqdim etdiklərinə görə ictimai və sosial şəraitin daşıyıcılarıdır. "Bu səbəbdən emosiyaların hələ ağılı üstün gəldiyi, mənəvi asanlar çox da məhkəmə olmayan, əxlaqi davranışları isə vəziyyətdən asılı olaraq dəyişən uşaqlar və yeniyetmələr çox vaxt filmdəki mənfi obrazlarda öz qəhrmanlarını tapırlar. "Qəhrman"ın hərəkətləri seyrçiləri hər dəfə heyranə gətirir, həyəcanlandırdığı üçün yeniyetmələrdə ona qarşı rəğbət hissi güclənir. Onlar öz qəhrmanlarına bənzəməyə çalışırlar".

K.Əsədov bildirir ki, məlum olduğu kimi porno film məhsulları uşağın mənəvi kamilliklər və insani xeyircəliklər yoldandan sapdırmaq və qanunu pozma, zorakılıq və qanunlara təbə olmaq əvəzinə, iltəməklə gözə çarpan dərəcədə ziyan vurur: "Tanınmış tədqiqatçı Plas kinematografin uşaqların inkişafına təsirlərindən bəhs edən özünün məşhur əsərində göstərir ki, genetik seksuallığın artıq özünü göstərməyə başladığı cinsi yetişməlik yavaş-cətin gətirməyə başlayır, tez-tez erotik və pornoqrafik filmlərə baxmaqla, asanlıqla pozğunluq bataqlığına bata bilərlər. Sırr deyil ki, pornoizmə qarşılaşma müəyyən sərt insanların həyati instinktlərini təmin etmək hesabına pul qazanmaq məqsədini qoymuşdur. Nəticə etibarilə bu cür filmlər yeniyetmələrin çoxsiyyətinin deformasiyasına gətirib çıxarırlar".

Ekspert qeyd etdi ki, yaxşını pisdən ayırmaq bacaran, kimsinə "bu belədir" və ya "bu belə deyil" məsləhətini ehtiyac duymayan yeniyetmələrə gəldikdə isə, narkotik maddələrdən və alkoqollu içkilərdən özlərini qoruduqları kimi, onlar qəti şəkildə və tam dərk etmə ilə onların xarakterinə, mənəviyyat və psixoloji statusuna ziyan gətirən filmlərə və televiziylərə baxmaqdan da özlərini çəkindirməlidirlər: "Burada danışdıqlarımız olduqca əhəmiyyətlidir və əgər bu məsləhətlər praktikada öz təbiiyi taparsa, onlar uşaqların mənəvi inkişafına müsbət təsir göstərəcəkdir".

Əgər uşaqlarımızın mənəvi cəhətdən düzgün inkişaf etməsinə istəyirsə bu məsələdə diqqətli olmalıyıq. Ekspertlərin də dediği kimi burada əsas iş valideynlərin və məktəb müəllimlərinin üzərinə düşür. Uşaqların baxdığı filmləri daim nəzarətdə saxlamaq, onların düzgün yönləndirilməli. Belə olan halda cəmiyyətimiz üçün düzgün, əxlaqi, zəngin mənəviyyatlı bir nəsill yetişdirə bilərik.

Könül Örc